

NOTA INFORMATIVĂ la proiectul Legii cu privire la mediere

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și finalitățile urmărite

Proiectul legii cu privire la mediere a fost elaborat de către Ministerul Justiției, în colaborare cu experții PNUD în cadrul programului „Suport tranzitoriu pentru consolidarea administrației publice în Moldova”.

În scopul examinării stadiului actual, funcționalității, eficienței și perspectivelor medierii în Republica Moldova, Legea nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere a fost inclusă în Lista actelor normative care urmau să fie supuse monitorizării în primul semestru al anului 2011, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 295 din 26.04.2011, fiind astfel una dintre primele experiențe pentru noul proces de monitorizare inițiat de către Guvern în conformitate cu Hotărârea de Guvern nr. 1181 din 22.12.2010 privind monitorizarea procesului de implementare a legislației.

În rezultatul acestui proces, derulat în perioada februarie - iulie 2011, a fost elaborat Raportul de monitorizare privind implementarea Legii nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere, care poate fi accesat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, directoriul *Monitorizarea procesului de implementare a legislației*, rubrica *Rapoartele privind rezultatele monitorizării procesului de implementare a legislației pentru anul 2011*, precum și la adresa:

<http://www.justice.gov.md/file/reforma%20judiciara/Raport%20de%20monitorizare%20a%20Legii%20cu%20privire%20la%20mediere.pdf>.

Drept urmare a efectuării Raportului de Monitorizare a Implementării Legii cu privire la mediere, s-a ajuns la concluzia că una din barierele consolidării eficienței practice a medierii este imperfecțiunea legislativă în partea ce ține de definirea efectelor, principiilor de desfășurare a procesului de mediere, organizarea promovării și susținerii de către stat a instituțiilor de soluționare alternativă a litigiilor etc.

După cum a arătat și Raportul de Monitorizare menționat supra, actualmente în Republica Moldova, instituția medierii nu este suficient de dezvoltată pentru a permite specializarea mediatorilor în domenii specifice. Din acest considerent, pentru a asigura o reglementare cât mai eficientă a instituției medierii, în procesul de elaborare a proiectului au fost examinate Recomandările Comitetului miniștrilor către statele membre ale Uniunii Europene referitoare atât la mediere în general, cât și la medierea în domenii specifice (în litigii civile, familiale, comerciale, în cauze penale ș.a.), precum și Ghidul CEPEJ pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială.

Conform informației deținute de Ministerul Justiției, pînă în 2014, pe parcursul a 8 ani, în Republica Moldova au fost înregistrate doar 26 birouri de mediatorii, dintre care doar un birou asociat și 25 birouri individuale (dintre care 5 nu funcționează, deoarece mediatorii și-au suspendat activitatea).

Rezultatele sondajului efectuat de Consiliul de Mediere la începutul anului 2013 au arătat că, la acel moment, aproximativ 2/3 din numărul total de mediatorii de facto nu activau. La începutul anului 2014, în tabelul mediatorilor sînt înscrși 345 de mediatorii, dintre care 135 aveau datele neactualizate. Reieșind din faptul că ultimii nu au dat nici un răspuns solicitării Consiliului de Mediere privind actualizarea datelor din tabel, am putea presupune că acești mediatorii nu activează. Respectiv, la momentul respectiv activau doar 210 mediatorii. Actualmente, conform informației din tabelul mediatorilor, actualizat la data de 18 februarie 2015, în Republica Moldova sînt 584 mediatorii, dintre care 12 mediatorii și-au suspendat activitatea, iar 62 nu au datele actualizate. Drept urmare, putem afirma cu certitudine că, la momentul de față, activează aproximativ 510 mediatorii.

Din considerentul că raporturile dintre mediatorii și Consiliu nu sînt reglementate în

suficientă măsură, Consiliul de Mediere pînă în prezent nu deține date statistice referitoare la solicitarea pe piață a serviciilor mediatorilor. Conform informației prezentate Consiliului de Mediere de către Institutul de Reforme Penale, pe parcursul a trei ani (2010-2013) au avut loc doar 37 procese de mediere ca măsură alternativă la procesele penale cu implicarea copiilor, după cum este reflectat în tabelul ce urmează:

perioada	ian. 2010 – dec. 2010	ian. 2011 – dec. 2011	ian. 2012 – mai 2013	TOTAL
Nr. proceselor de mediere	15	12	10	37
Nr. proceselor pentru regiune	Bălți - 3 Ungheni – 12	Bălți - 4 Ungheni – 8	Bălți - 1 Ungheni – 9	Bălți - 8 Ungheni – 29

În acest context, atît datele statistice deținute, precum și recomandările expuse în Raportul de monitorizare au determinat elaborarea propunerilor care completează și dezvoltă semnificativ prevederile Legii nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere. Astfel, s-a considerat oportună inițierea unui proces de revizuire totală a Legii nr. 134 din 14.06.2007 și propunerea unui nou concept legislativ care să prevadă modificări esențiale în ceea ce ține de reglementarea procesului de mediere, statutul mediatorului și modul de organizare a activității acestuia, atribuțiile Ministerului Justiției în acest domeniu, precum și statutul și atribuțiile Consiliului de Mediere, consolidarea principiilor de funcționare a medierii în cauzele civile, penale, de familie, mecanismul de susținere a medierii de către stat etc.

Scopul și obiectivele urmărite prin adoptarea actului normativ

Funcționarea eficientă a sistemului de soluționare alternativă a litigiilor este indispensabilă procesului de edificare a unui sistem judiciar eficient, avînd potențialul de a îmbunătăți accesul la justiție, de a reduce termenul necesar soluționării litigiilor, de a crește încrederea populației în actul justiției. Pe lîngă reducerea fluxului mare de dosare din instanțele de judecată, medierea are drept efect economisirea resurselor umane și financiare, precum și contribuirea la producerea unor schimbări benefice la nivel socio-cultural. Concluziile privind beneficiile medierii sunt deduse prin aplicarea diverselor metode, inclusiv compararea costurilor aferente soluționării unui litigiu pe cale amiabilă și a costurilor unui proces de judecată. În acest context, cercetările realizate în cadrul Uniunii Europene confirmă că medierea este eficientă chiar și la cea mai mică rată de succes a acesteia.

Promovarea și dezvoltarea instituției medierii în calitate de mijloc alternativ de soluționare a litigiilor constituie una din sarcinile prioritare trasate de Strategia de reformare a sectorului justiției, adoptată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011 și dezvoltată ulterior în Planul de Acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformare a sectorului justiției, aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 6 din 16.02.2012.

În vederea atingerii scopurilor și obiectivelor trasate de acest document de politici, Ministerul Justiției promovează proiectul Legii cu privire la mediere, scopul principal al căruia constă în promovarea unui nou concept al medierii, îmbunătățit și fortificat, implementarea căruia va duce spre reanimarea acestei instituții.

Astfel, prin promovarea acestui proiect se urmărește:

- fortificarea Consiliului de Mediere;
- stabilirea condițiilor de accesare în profesie;
- crearea unui corp de mediatori calificați;
- lărgirea cercului de subiecți care ar putea organiza cursuri de instruire pentru mediatori;
- perfecționarea formelor de organizare a activității de mediator;
- crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea procesului de mediere în domenii specifice;

- eficientizarea modului de executare a tranzacției;
- reglementarea unor facilități pentru părțile care vor opta pentru soluționarea litigiului prin mediere.

Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Sistemul metodelor alternative de soluționare a litigiilor (SAL) este recunoscut drept o necesitate în vederea îmbunătățirii actului justiției și creșterii nivelului de încredere a populației în corectitudinea și profesionalismul actorilor implicați în procesul de înfăptuire a justiției.

Reglementările internaționale în domeniu statuează că SAL nu trebuie privit ca un accesoriu al justiției ci ca un principiu important în managementul cauzelor civile.

Reieșind din informația din Tabelul mediatorilor, ținut de Consiliu, profesia de mediator, în majoritatea cazurilor este desfășurată complementar cu alte profesii. Acest fenomen a fost cauzat de costurile mari de creare și întreținere a unui birou individual al mediatorului în raport cu costurile reduse și numărul mic al proceselor de mediere. În aceste circumstanțe, profesia de mediator a devenit una nerentabilă.

Una din soluțiile propuse prin intermediul prezentului proiect de lege, în vederea depășirii acestei situații de impas, constă în excluderea la maximum a incompatibilităților privind exercitarea acestei profesii liberale. Astfel, proiectul, la art. 3, alin (4) prevede că **activitatea de mediator este compatibilă cu orice altă profesie sau activitate, dacă actele legislative care reglementează profesiile sau activitățile respective nu prevăd altfel.** În acest fel, activitatea de mediator va putea fi desfășurată și de avocați, notari sau arbitri, urmînd a fi modificate actele normative care reglementează aceste profesii. De asemenea, activitatea de mediator este deschisă pentru psihologi, medici, profesori, ș.a.

Întru evitarea situațiilor ce ar duce la conflict de interese, proiectul, la art. 5 prevede că persoana care a reprezentat anterior interesele uneia din părți în calitate de avocat, nu poate activa ulterior ca mediator pentru acel litigiu și invers. De asemenea, în cazul în care mediatorul este un notar, acesta nu este în drept să investească cu formulă executorie tranzacția încheiată de părți în procesul medierii. În același context, proiectul prevede și interdicția pentru mediator de a acționa în calitate de arbitru în rezolvarea litigiului în care a fost desemnat ca mediator.

O altă soluție întru depășirea blocajului existent în domeniul medierii constă în **menținerea caracterului voluntar** al acesteia și promovarea ca sistem alternativ de soluționare a litigiilor.

Caracterul voluntar al medierii a fost accentuat și în recomandările Comitetului de miniștri al Consiliului Europei, după cum urmează:

- conform Principiului II lit. a) din Recomandarea nr. (98)1 din 21.01.1998 a Comitetului de Miniștri privind medierea familială, *medierea nu trebuie să fie obligatorie.*
- conform pct. 1 din Recomandarea nr. R.19(99) a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale, *medierea în cazuri penale trebuie folosită numai dacă părțile consimt liber”.*

Caracterul voluntar al medierii este susținut și de Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției (CEPEJ), care în Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială a accentuat că *Medierea prevăzută în prezenta directiva ar trebui să constituie o procedură voluntară în sensul că părțile sunt ele însele responsabile de procedură și o pot organiza după cum doresc și încheia în orice moment.*

În vederea realizării recomandării CEPEJ privind *sensibilizarea publicului, justițiabililor, avocaților, organizațiilor neguvernamentale*, precum și pentru a asigura accesul cetățenilor la listele mediatorilor și datele de contact ale acestora, la art. 15, alin. (4) al proiectului este prevăzut faptul că *instanțele de judecată, organele administrației publice locale și organele de urmărire penală vor asigura plasarea informației despre mediatorii și organizațiile de mediere în locurile ușor accesibile publicului de la sediul acestora.*

O importanță deosebită pentru o bună desfășurare a procesului de mediere o are asigurarea securității raporturilor juridice și informației dezvăluite în cadrul procesului. În această ordine de idei, trebuie să menționăm faptul că proiectul dat intervine cu completări în partea ce ține de **respectarea principiului confidențialității**.

Pct. 16 din Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială, elaborat de CEPEJ în 2007, prevede că *principiul confidențialității este esențial pentru instituirea încrederii părților în procesul de mediere și rezultatele sale. Din acest punct de vedere, întinderea confidențialității ar trebui să fie definită la toate nivelurile procesului de mediere, cât și în afara concluziilor sale.*

De asemenea, pct. 2 din Recomandarea nr. R.19(99) a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la mediere în chestiuni penale prevede că *”discuțiile din cadrul medierii sunt confidențiale și nu pot fi folosite ulterior, cu excepția situațiilor când există acordul părților”*.

Actualmente, conform art. 11, alin (2) lit. b) din Legea nr. 134, păstrarea confidențialității informației prezentate de una din părți este un drept al mediatorului.

În acest context, prezentul proiect schimbă modul de abordare al principiului confidențialității astfel încât, păstrarea confidențialității devine o obligație pentru mediator: *”În procesul medierii mediatorul nu este în drept să divulge informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate discuta asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.”*

Astfel, conform alin (5) art. 6 din proiect, în următoarele cazuri, mediatorul nu este obligat să respecte principiul confidențialității:

- **divulgarea informației are drept scop prevenirea și/sau curmarea unei infracțiuni cu excepția situațiilor prevăzute la art. 276 din Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova.** Această prevedere are menirea de a proteja ordinea publică și de a contracara încălcările grave ale acesteia, care constituie infracțiuni. Totodată, proiectul reglementează o excepție – mediatorul nu poate fi audiat referitor la infracțiunile prevăzute la art. 276 CPP, deoarece acestea sînt infracțiunile pentru care pornirea urmăririi penale are loc în baza plîngerii victimei, iar încetarea acesteia are loc la împăcarea părții vătămate cu bănuitul. Deci, în această situație, victima are dreptul să decidă dacă dorește să depună o plîngere sau să inițieze un proces de mediere.

- **divulgarea informației are drept scop protejarea intereselor superioare ale copilului.** Această prevedere își are originea în Codul Familiei al Republicii Moldova, avînd tangență cu unul din principiile de bază reglementate de acesta – protejarea intereselor copiilor. De asemenea, pct. 26 din Ghidul pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială prevede că *în materie de mediere familială, statele membre recunosc unanim importanța interesului superior al copilului. Totuși, această noțiune se bazează pe criterii de apreciere variabilă în funcție de diferitele legislații naționale.*

Reglementarea acestor situații derivă din art. 7 alin. (1) al Directivei 2008/52/CE a Parlamentului european din 21.05.2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, potrivit căruia *”... nici mediatorii, nici cei implicați în administrarea procesului de mediere să nu fie obligați să aducă probe în cursul procedurilor judiciare civile și comerciale sau în cursul procedurilor arbitrale privind informații rezultate din sau în legătură cu procesul de mediere, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar pentru considerente imperioase de ordine publică ale statului membru respectiv, în special pentru a asigura protecția interesului superior al copilului.”*

În strînsă legătură cu principiul confidențialității, este **interzicerea audierii participanților la procesul de mediere**. Comparativ cu art. 10 din Legea 134, care stabilește interdicția audierii doar a mediatorului, prezentul proiect lărgeste considerabil cercul de subiecți asupra cărora se răsfrînge această interdicție – părțile, mediatorul sau orice altă persoană care a participat la procesul de mediere.

Tot pentru asigurarea confidențialității, la art. 23 alin (3) este stabilită obligația mediatorului să asigure păstrarea procesului-verbal și a materialelor aferente procesului de mediere timp de 4 ani de la data încetării procesului de mediere, conform Regulamentului aprobat de Consiliu. Astfel, Consiliul urmează să stabilească condițiile minime necesare pentru păstrarea în mod confidențial a materialelor.

Un aspect important al proiectului constă în **delimitarea competențelor Ministerului Justiției și a Consiliului de Mediere** în domeniul medierii, precum și fortificarea capacităților funcționale ale Consiliului.

Astfel, ministerul, în calitate de autoritate publică centrală de specialitate va elabora, coordona și monitoriza implementarea documentelor de politici în domeniul medierii. Rolul Consiliului în acest domeniu este de a face propuneri pentru elaborarea politicilor și perfecționarea cadrului normativ în domeniu și de a implementa politicile în domeniu. De asemenea, Consiliul este împuternicit să aprobe unele regulamente, expres menționate în proiect, pentru asigurarea funcționării Consiliului și desfășurarea activității de mediere, în condițiile prezentei legi.

Consiliul este conceput ca un organ colegial, cu statut de persoană juridică de drept public, rolul căruia constă în implementarea politicilor în domeniu. Or, un organ de autoadministrare pentru o profesie liberală nu poate fi creat de către stat și nici finanțat de la bugetul de stat. Autoadministrarea este un drept al mediatorilor. În acest context, art. 17 alin (4) prevede dreptul mediatorilor de a se asocia în asociații profesionale locale, naționale și/sau internaționale.

Un aspect inovator constă în faptul că Consiliul va avea **statut de persoană juridică de drept public**. Ca model pentru o asemenea abordare a servit Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS). Astfel personalitatea juridică îi va permite Consiliului să încheie acte juridice, să dispună propriul buget.

Pentru a asigura sensibilizarea actorilor din sectorul justiției și promovarea eficientă a medierii, s-a considerat necesar de a schimba componența Consiliului, astfel încât din acesta să facă parte reprezentanți ai diferitor grupuri țintă, care joacă un rol important în dezvoltarea și promovarea medierii:

- a) cinci mediatorii;
- b) un reprezentant al societății civile;
- c) un membru desemnat de Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat;
- d) un reprezentant al avocaților, desemnat de Consiliul Uniunii Avocaților;
- e) un reprezentant al notarilor, desemnat de Consiliul Camerei Notariale.

Reieșind din faptul că actualmente corpul de mediatorii încă nu este consolidat și organizat în suficientă măsură, la moment inexistent un organ de autoadministrare al acestora, capabil de a organiza întregul corp de mediatorii în vederea selectării prompte și corecte a celor cinci mediatorii din cadrul Consiliului de Mediere, considerăm oportun ca concursul public pentru selectarea acestora, precum și a reprezentantului societății civile, să fie organizat de către Ministerul Justiției.

Pentru evitarea situațiilor de blocaj în activitatea Consiliului, pentru fiecare membru al Consiliului, cu excepția celor cinci mediatorii, instituția responsabilă va desemna și câte un membru supleant. De asemenea, membrul Consiliului poate fi revocat înainte de expirarea mandatului prin decizia organului care l-a desemnat, la demersul Consiliului, adoptat cu votul secret al majorității membrilor acestuia, în situația în care acesta nu corespunde cerințelor înaintate pentru candidații la funcția de membru al Consiliului sau dacă acesta nu mai face parte din organul care l-a desemnat. În aceste situații, pentru a asigura continuitatea activității Consiliului, noul membru este desemnat pentru un nou mandat.

De asemenea, remarcăm faptul că rolul primordial al Consiliului de Mediere este implementarea politicilor statului în domeniul medierii. Astfel activitatea Consiliului este una de interes public, rolul acestuia în vederea dezvoltării instituției medierii, inclusiv și a medierii

garantate de stat, fiind indiscutabil. Remunerarea membrilor Consiliului este strict necesară în vederea eficientizării activității acestuia. Activitatea de membru al Consiliului prezumă existența unor obligații și responsabilități pentru membri, precum și muncă supra program. După cum a demonstrat practica recentă, legată de activitatea Consiliului de Mediere, lipsa unei remunerații minime pentru munca depusă și pentru dedicația membrilor Consiliului, a generat indiferență și pasivitate din partea acestora. Or, instituirea unui consiliu nefuncțional va duce la implementarea inefficientă a politicilor statului în domeniul medierii, precum și la tergiversarea implementării reformelor sectorul justiției.

Drept urmare, se propune stabilirea unei remunerații pentru membrii Consiliului, în mărime de 10% din salariul mediu pe economie, pentru fiecare ședință ordinară la care aceștia vor participa.

Un alt element nou este **alegerea președintelui Consiliului de către membrii acestuia, prin vot secret**. Acesta va putea fi revocat la propunerea majorității membrilor aleși ai Consiliului. Astfel, se va asigura selectarea persoanelor competente pentru conducerea Consiliului și se va asigura un management eficient.

Actuala Lege cu privire la mediere nu reglementează modul de **asigurare a activității Consiliului**. Această lacună a generat probleme de ordin practic, ce țin de procesul de achiziționare a bunurilor și serviciilor de către minister pentru Consiliu. În vederea evitării repetării problemelor de ordin financiar, precum și a celor ce țin de asigurarea lucrărilor de secretariat, prezentul proiect propune reglementarea expresă a faptului că *”asistența tehnico-materială și activitatea de secretariat a Consiliului sînt asigurate de Ministerul Justiției de la bugetul de stat și din alte surse neinterzise de lege”*.

Consiliul își desfășoară activitatea în ședințe ordinare, care vor avea loc o dată pe lună. Acest fapt presupune că membrii Consiliului nu vor fi prezenți zilnic la sediul acestuia, ci se vor întruni periodic pentru a decide, în limitele competențelor Consiliului, cu privire la problemele puse pe ordinea de zi.

Pe parcursul activității Consiliului au fost utilizate diferite metode de asigurare a lucrărilor de secretariat ale acestuia: de către membrii acestuia, pe principiul rotației; de către colaboratorii Ministerului Justiției; de către un asistent-consultant, angajat în bază de contract de prestări-servicii. Drept urmare, metoda cea mai eficientă s-a dovedit a fi asigurarea lucrărilor de secretariat de către Ministerul Justiției, deoarece astfel se exclud anumite riscuri legate de expirarea contractului asistentului-consultant, de supraîncărcarea membrilor Consiliului cu atribuții suplimentare, de ordin tehnic. Astfel, vor putea fi evitate și posibilele întreruperi în activitatea Consiliului (cum s-a întâmplat, spre exemplu, în perioada februarie-octombrie 2012, cînd de la data expirării mandatului primei componente a Consiliului și pînă la desemnarea noilor membri au trecut circa 8 luni, perioadă în care Consiliul nu a activat, neavînd nici secretar).

Una din premisele decisive pentru dezvoltarea instituției medierii o constituie formarea unui corp profesionist de mediatori. În acest sens, prezentul proiect pune accentul pe **detalierea criteriilor de accedere în profesie**, care ar permite selectarea celor mai potrivite candidaturi.

Legea nr. 134 stabilește la art. 12 următoarele criterii de accedere în profesie: capacitatea deplină de exercițiu și lipsa antecedentelor penale. Suplimentar la acestea, art. 13 al legii menționate stabilește pentru persoana care dorește să desfășoare în mod profesionist activitate de mediator obligația de a absolvi cursurile de pregătire inițială a mediatorilor și de a fi atestată de către Consiliu.

Pentru o analiză comparativă a criteriilor de accedere la profesia de mediator, prezentăm practica altor state în acest domeniu.

În **Italia**, spre exemplu, pentru a deveni mediator, persoana trebuie să aibă studii

superioare, să audieze cursul de formare profesională, care constă din cel puțin 50 de ore teoretice și cel puțin 4 ore practice, să fie înregistrat într-o asociație profesională.

Legislația **României** înaintea următoarelor cerințe pentru persoanele care doresc să devină mediatori: să aibă capacitate deplină de exercițiu, studii superioare, o vechime în muncă de cel puțin 3 ani, să fie aptă, din punct de vedere medical, pentru exercitarea acestei activități, să se bucure de o bună reputație și să nu fost condamnată definitiv pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei, să absolvească cursurile pentru formarea mediatorilor, în condițiile legii, sau un program postuniversitar de nivel master în domeniu, acreditat conform legii și avizat de Consiliul de mediere; să fie autorizată ca mediator, în condițiile legii.

În **Austria** poate deveni mediator persoana care are vârsta de 28 de ani, are calificare profesională stabilită de lege, este demnă de încredere, are asigurare de răspundere civilă.

Legislația **Slovaciei** stabilește următoarele criterii de accesare la profesia de mediator: are capacitate deplină de exercițiu, are studii de masterat la o facultate din Slovacia sau alt stat, are reputație ireproșabilă, are certificate de urmare a cursurilor de formare inițială.

În **Albania** pot deveni mediatori persoanele care: au studii de licență, au vârsta de 25 de ani, nu există o decizie definitivă de condamnare pentru infracțiuni comise cu intenție, au urmat cursurile de formare profesională, sînt licențiate și înregistrate în Registrul Mediatorilor.

În **Federația Rusă**, pot desfășura activitate de mediator profesionist persoanele care: au vârsta de 25 de ani, au studii superioare, au urmat cursurile de formare profesională.

În **Republica Kazahstan** pentru a deveni mediator profesionist, persoana trebuie să aibă studii superioare, vârsta de 25 de ani, să posede documentul ce atestă urmarea cursurilor de formare profesională, să fie înregistrată în registrul mediatorilor profesioniști.

În contextul celor expuse, s-a considerat necesar de a stabili în noul proiect de Lege cu privire la mediere criterii suplimentare de accesare la profesia de mediator.

Astfel, va putea deveni mediator persoana care: are capacitate deplină de exercițiu, deține diplomă de studii superioare de licență, nu a fost condamnată anterior pentru infracțiuni grave, deosebit de grave, excepțional de grave săvârșite cu intenție, nu are antecedente penale nestinse pentru infracțiuni ușoare și mai puțin grave, are reputație ireproșabilă, este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea acestei profesii, a absolvit cursurile de formare inițială a mediatorilor, a susținut examenele de atestare a mediatorilor.

Stabilirea condiției ca mediatorii să fie licențiați într-un anumit domeniu derivă din necesitatea de a forma un corp profesionist de mediatori și din responsabilitățile pe care le au aceștia. De asemenea, această condiție va stabili în mod indirect un cenz minim de vîrstă pentru a deveni mediator (vîrsta aproximativă: 22- 24 de ani), deoarece acesta trebuie să aibă o anumită practică și experiență de viață pentru a petrece un proces de mediere calitativ și pentru a insufla încredere părților, or, nu este rezonabil de a deveni mediator după absolvirea liceului sau colegiului, la vîrsta de 18-20 de ani. În acest fel se va asigura un nivel minim de cunoștințe și abilități profesionale.

De asemenea, o importanță deosebită o are aptitudinea din punct de vedere medical de a activa în calitate de mediator. Stabilitatea psihică și emoțională are un rol determinant în practicarea unei profesii care presupune un contact direct cu persoane de diferite temperamente, din diferite categorii sociale.

Pe lângă cele expuse supra, proiectul reglementează expres faptul că calitatea de mediator poate fi recunoscută și persoanelor care au devenit mediatori în străinătate.

O altă premisă pentru formarea unui corp profesionist de mediatori o constituie **calitatea cursurilor de formare** profesională a acestora.

Persoanele nu trebuie să devină mediatori din simplul considerent că ei sunt deja psihologi, juriști, profesori, etc. Unul din cele mai importante criterii pentru accesarea la profesia de mediator, pe lângă studiile superioare, trebuie să fie formarea inițială în acest domeniu, care îi va

oferi mediatorului cunoștințe ce țin de domeniul negocierii, comunicării, tehnicilor de mediere, psihologiei, conflictologiei ș.a. În majoritatea țărilor europene nu este posibilă practicarea activității de mediator fără a urma cursul de formare inițială.

În acest context aducem unele exemple, după cum urmează.

În **Federația Rusă** și în **Republica Kazahstan** cursurile de formare a mediatorilor sunt aprobate de către Guvern.

Legislația **Albaniei** prevede că Camera Națională de Mediere organizează o dată pe an un training obligatoriu pentru brokerii noi, înregistrați în Registrul Mediatorilor și are grijă de formarea continuă a mediatorilor, care trebuie să fie de cel puțin 20 zile pe an.

În **Austria** modul de urmare a cursurilor de formare de către mediatorii este stabilit de către Ministrul Justiției după consultarea Consiliului consultativ cu privire la mediere. Conținutul cursurilor poate fi diferit, în dependență de domeniul medierii. Partea teoretică a cursului trebuie să conțină de la 200 la 300 de ore, iar partea practică de la 100 la 200 ore. De asemenea, în legislația Austriei este reglementat foarte concret ce trebuie să conțină programa de studiu. Mediatorul trebuie să urmeze cursul de formare continuă de cel puțin 50 de ore pe parcursul fiecărui 5 ani de activitate și să prezinte Ministerului Justiției dovada acestui fapt.

Legea **Germaniei** de asemenea stabilește conținutul cursurilor de formare inițială, iar conținutul cursurilor de formare continuă sunt stabilite de către Ministerul Justiției. Pe lângă aceasta, la majoritatea facultăților de drept se studiază un curs obligatoriu despre mediere.

În **România**, formarea profesională a mediatorilor se asigură prin cursuri de formare profesională organizate de către furnizorii de formare și de către instituțiile de învățământ superior acreditate. Cursurile și programele de formare profesională a mediatorilor sînt autorizate de către Consiliul de mediere cu respectarea standardelor de formare profesională în domeniu, elaborate de către acesta. Instituțiile de învățământ și celelalte persoane juridice care desfășoară, programe de formare profesională a mediatorilor se înscriu de către Consiliul de mediere pe o listă, care va fi pusă la dispoziția celor interesați la sediul său, al instanțelor judecătorești și al autorităților administrației publice locale, precum și la sediul Ministerului Justiției și pe pagina de internet a acestuia.

Legea **Republicii Moldova** nr. 134 cu privire la mediere prevede doar faptul că pregătirea inițială și continuă a mediatorilor se asigură de către instituțiile de învățământ superior și Institutul Național al Justiției, iar Consiliul elaborează proiecte de standarde și de programe-cadru pentru pregătirea inițială și continuă a mediatorilor. Comparativ cu reglementările existente la acest capitol în alte state, prevederile Legii nr. 134 sunt foarte generalizate.

Pct. 23 din Ghidul CEPEJ pentru o mai bună implementare a recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială prevede că *instruirea inițială ar trebui să fie urmată de o supraveghere, tutelă sau o formare profesională continuă.*

De asemenea, pct. 15 din Recomandarea nr. (2002) 10 a comitetului miniștrilor privind medierea în materie civilă, prevede că *statele ar trebui să ia măsuri pentru a promova adoptarea normelor necesare pentru selecția, responsabilitatea, formarea și calificarea mediatorilor, inclusiv mediatorii care sunt implicați în tratarea problemelor internaționale.*

Reieșind din recomandările internaționale, precum și practica altor state, s-a considerat necesar de a reglementa mult mai detaliat formarea mediatorilor, astfel, divizînd formarea mediatorilor în formare inițială și formare continuă, care se vor desfășura conform standardelor aprobate de Consiliul de Mediere.

Persoanele care vor absolvi cursurile de formare inițială vor fi atestați de către Consiliu, Ministerul Justiției urmînd să aprobe un regulament în acest sens. De asemenea, la fel ca și pentru alte profesii liberale, Ministerului Justiției va elibera atestatul de mediator, contra unei plăți achitate în contul ministerului. Achitarea acestei plăți în contul ministerului derivă din necesitatea practică de a acoperi cheltuielile legate de tipărirea formularelor atestatelor de mediator.

Prezentul proiect propune instituirea unei formări continue obligatorii, cu reglementarea

numărului minim de ore pentru un an. Exercițarea activității de mediator necesită cunoștințe și abilități în diferite domenii ca: psihologie, drept, bazele comunicării, conflictologie, etc. astfel, divizarea formării mediatorilor este necesară din perspectiva asigurării calității instruirii, formarea continuă avînd un rol important atît în împrospătarea cunoștințelor, cît și în menținerea unui nivel de calitate a activității mediatorilor.

Prezentul proiect, comparativ cu Legea nr. 134 lărgeste considerabil cercul de subiecți care ar putea organiza cursuri de formare inițială și continuă a mediatorilor. În acest sens, proiectul operează cu noțiunea de *furnizori de formare*, care este utilizată și în legislația României. Drept urmare, cursurile de formare a mediatorilor vor putea fi organizate de instituțiile de învățămînt, de organizațiile de mediere, precum și de oricare alte persoane juridice care au fost acreditate de Consiliu în acest sens. Astfel, în condiții de concurență, va fi posibilă sporirea calității cursurilor și diversității acestora. Plus la aceasta, vor fi recunoscute cursurile de formare organizate de persoanele juridice de peste hotare, care pot avea loc atît pe teritoriul Republicii Moldova, cît și pe teritoriul altui stat.

Cu referire la **formele de organizare a activității de mediator**, în Raportul de monitorizare a Legii cu privire la mediere au fost menționate următoarele: *Aceste prevederi ale Legii cu privire la mediere (se face referire la art. 16 din Legea nr. 134 – n.n.) fac dificilă perceperea legalității activității de mediere desfășurate sub egida unor organizații (persoane juridice) care administrează serviciile de mediere prestate de mediatorii (persoane fizice). Astfel de organizații sunt identificate drept instituții/centre de mediere în majoritatea statelor care au adoptat legi speciale cu privire la mediere. Operarea unor modificări la acest capitol în legea monitorizată este necesară, avînd în vedere că instituții de mediere deja există și în Republica Moldova (lista arbitrilor și mediatorilor a Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lîngă Camera de Comerț și Industrie) sau trebuie instituite (Comisia de mediere din cadrul Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală).*

De asemenea, în procesul de întocmire a Raportului de monitorizare a fost efectuat și un chestionar pentru a identifica responsabilitatea instituțională în eliminarea deficiențelor existente și impulsționarea funcționării medierii în Republica Moldova, unde respondenții au atribuit fiecărei instituții indicate în chestionar grade de la 1 la 10. Din rezultatele chestionarului: *În proporție de 86% respondenții au afirmat că instituțiile de mediere și arbitraj sunt cele mai indicate organizații, responsabile pentru eliminarea deficiențelor existente și impulsționarea funcționării medierii/arbitrajului, 72% dintre respondenți au stabilit că societatea civilă și instanțele de judecată poartă o responsabilitate sporită în vederea eficientizării/impulsționării funcționării medierii.*

Autorii Raportului de monitorizare au recomandat *lărgirea spectrului de forme de organizare a activității de mediere care să permită atît activitatea birourilor individuale, cît și a instituțiilor de mediere - persoane juridice, organizații necomerciale non profit, instituții publice, specializate în prestarea serviciilor de mediere (centre, asociații etc.).*

De asemenea, autorii Raportului de monitorizare au menționat următoarele: *Reglementarea instituției de mediere de rînd cu activitatea individuală a mediatorului este necesară și în contextul fortificării prevederilor legii monitorizate privind autoadministrarea profesională a mediatorilor prin intermediul diverselor asociații profesionale și/sau a unor structuri organizatorice unice la nivel național care ar permite reducerea gradului de rigiditate a Legii cu privire la mediere în partea ce ține de sancționarea disciplinară a mediatorilor, atribuțiile Consiliului de mediere putînd fi preluate total sau parțial de asociațiile profesionale.*

În vederea evaluării situației actuale referitoare la formele de organizare a activității de mediator, prezentăm următoarea statistică. Conform informației deținute de Ministerul Justiției, la data de 26.05.2014 funcționau:

- 20 birouri individuale, care funcționau;
- 5 birouri individuale nefuncționale, deoarece mediatorii și-au suspendat activitatea;

- 1 birou asociat.

Conform informației deținute de Ministerul Justiției, la data de 03.03.2015 funcționau:

- 50 birouri individuale, care funcționau;
- 6 birouri individuale nefuncționale, deoarece mediatorii și-au suspendat activitatea;
- 8 birouri asociate.

Cu referire la birourile asociate, putem constata că în cei 8 ani de la adoptarea Legii cu privire la mediere, au fost înregistrate doar 9 birouri asociate, la momentul actual unul fiind deja desființat.

Practica a demonstrat că birourile asociate nu sînt tocmai cea mai reușită formă de organizare a activității mediatorilor în Republica Moldova, atît din punct de vedere a costurilor de întreținere a unui birou, cît și din punct de vedere al organizării.

Drept urmare a studierii legislației statelor europene și a celor ex-sovietice în domeniul medierii, putem aduce următoarele exemple concrete referitoare la organizarea activității mediatorilor.

Este remarcabil faptul că în **Olanda**, pentru a-și desfășura activitatea, mediatorul nu este obligat să aibă un anumit spațiu (birou). O situație similară este și în Cehia.

În **Lituania**, conform prevederilor Legii nr. X-1702 din 15 iulie 2008 privind medierea în litigiile civile, sînt create agenții pentru administrarea furnizării medierii în litigiile civile (*agency administering the provision of conciliatory mediation in civil disputes*), care sînt persoane juridice publice sau private, care recomandă sau desemnează mediatorii, propun sau stabilesc reguli pentru mediere, administrează costurile acestora, promovează mijloace de performare a procedurii de mediere și alte servicii care au tangență cu aceasta.

În **Italia** este cunoscută o structură similară agențiilor lituaniene – organizația de mediere. Conform art. 16 al Decretului Legislativ 28/2010, persoanele juridice publice sau private, sînt autorizate să creeze organizații care vor gestiona procesul de mediere. Procesul de mediere are loc fără formalități, în oficiile organizației de mediere sau în locurile stabilite prin regulile de procedură ale organizației.

În **România**, mediatorii își pot desfășura activitatea în cadrul unei societăți civile profesionale, al unui birou în care pot funcționa unul sau mai mulți mediatorii asociați, cu personalul auxiliar corespunzător, sau în cadrul unei organizații neguvernamentale, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

În **Slovacia** sunt create Centre de mediere (*Mediation Centers*), care nu pot activa în domeniul penal. Centru de mediere poate fi fondat și condus atît de o persoană fizică, cît și juridică. Fondatorul centrului de mediere trebuie să publice în Registrul comerțului informația despre fondarea centrului, despre înființarea filialelor, lista mediatorilor care fac parte din centrul respectiv, statutul acestuia, regulile privind recompensa mediatorului.

În **Federația Rusă**, sînt create organizații ale mediatorilor (*организации осуществляющие деятельность по обеспечению проведения процедуры медиации*), care au statut de persoană juridică – una din activitățile de bază ale acestora fiind organizarea desfășurării proceselor de mediere. Acestea pot recomanda sau desemna un mediator la cererea părților și prestează servicii contra plată. Organizațiile pot forma asociații/uniuni pentru coordonarea activității și unificarea standardelor și regulilor. Organizațiile de mediere își desfășoară activitatea contra plată.

În Legea cu privire la mediere nr. 401 din 28.01.2011 a **Republicii Kazahstan**, organizațiile de mediere sînt definite ca organizații necomerciale, neguvernamentale, autofinanțate, de autoadministrare, create la inițiativa mediatorilor în formele legale stabilite de lege pentru organizațiile necomerciale, pentru asigurarea condițiilor materiale, organizatorice și juridice și atingerea scopurilor comune de dezvoltare a medierii, care nu contravin legislației Republicii Kazahstan. Acestea sînt în drept să organizeze cursuri de perfecționare pentru mediatorii, cu eliberarea certificatelor respective. De asemenea, Organizațiile de mediere se pot asocia în asociații/uniuni. Fiecare Organizație ține propriul registru al mediatorilor profesioniști. Este

interzisă prin lege perceperea unei taxe de aderare la o organizație.

Referitor la practica internațională, și autorii Raportului de monitorizare au remarcat următoarele: *”În majoritatea statelor activitatea mediatorilor poate fi organizată atât individual, cât și sub egida unor organizații/instituții de mediere similare celor de arbitraj. La nivel internațional și în multe sisteme de drept naționale există organizații - instituții de mediere care administrează scheme SAL pentru litigii civile, familiale și comerciale: Cantonul Geneva, Franța, Germania, România. Instituțiile de mediere activează ca persoane juridice sau în cadrul acestora, dar actul de mediere se efectuează individual, sub egida instituției de mediere conform unor regulamente aprobate de instituția respectivă. Legile adoptate în Lituania, Rusia și Kazahstan de asemenea reglementează administrarea medierii în cadrul unor organizații specializate. În majoritatea statelor există elemente de autoadministrare a mediatorilor, la nivel național sau pe domenii specializate, România, Rusia, Franța, Belgia iar în, Kazahstan organizațiile de autoadministrare dispun de liste proprii care conțin date despre mediatorii autorizați.”*

În contextul celor expuse supra, considerăm că reieșind din specificul medierii, comparativ cu alte profesii conexe sistemului justiției, cât și din deficiențele cu care s-a confruntat acest domeniu pe parcursul celor 8 ani de la adoptarea Legii nr. 134 cu privire la mediere, pentru depășirea dificultăților actuale legate de organizarea activității mediatorilor, este necesară o abordare nouă din punct de vedere conceptual.

Astfel, propunem în calitate de soluție, câteva forme de organizare activității de mediator – **biroul mediatorului, care poate fi individual sau asociat și organizația de mediere.**

Experții PNUD au propus noțiunea de ”instituție de mediere”. Drept urmare a primei avizări a proiectului, s-a ajuns la concluzia că utilizarea noțiunii de ”instituție de mediere” cu sensul de formă de organizare a activității de mediator, ar putea crea confuzii în practică cu noțiunea de ”instituție a medierii”, privită ca instituție juridică. De asemenea, și art. 184 din Codul civil reglementează ”instituția publică” ca una din tipurile de organizații necomerciale, ceea ce a generat interpretări incorecte că instituția de mediere trebuie să aibă statut de instituție publică.

Drept urmare, s-a optat pentru denumirea de ”organizație de mediere”.

Necesitatea creării organizațiilor de mediere derivă din faptul că profesia de mediator, în mare parte este una complementară unei profesii de bază. Dacă, spre exemplu, avocații și notarii pot desfășura activitatea de mediator la birourile lor, atunci, spre exemplu medicii, psihologii, pedagogii ș.a., precum și reprezentanții altor profesii care doresc să desfășoare și activitate de mediator, nu au așa posibilitate și ar fi nevoiți să creeze birouri individuale.

Reieșind din faptul că, la etapa actuală, medierea nu este suficient de dezvoltată și promovată, iar costul al unui proces de mediere este redus (aproximativ 100-1000 lei în dependență de numărul ședințelor, complexitatea cazului ș.a.) în raport cu cheltuielile de întreținere a biroului, de deplasare și de achitare a asigurărilor sociale și medicale (suma minimă este de aproximativ 3000-5000 lei/lună, sumă care include cheltuieli pentru achitarea locațiunii, serviciilor comunale, procurarea și întreținerea echipamentului necesar, etc.) – persoanele care au fost atestate ca mediatorii nu au stimul să continue această profesie. În acest context, menționăm că întreținerea unei Organizații de mediere de către fondatorii acesteia împreună cu mediatorii care fac parte din aceasta va genera cheltuieli mai reduse pentru fiecare mediator laut în parte.

Organizația de mediere va avea statut de **persoană juridică cu scop nelucrativ**. Scopul nelucrativ derivă din faptul că activitatea de mediator nu va fi desfășurată de organizație, ci de mediatorii, care pot face parte din una sau mai multe organizații de mediere.

Organizațiile sînt constituite pentru a asigura desfășurarea eficientă a activității mediatorilor, astfel, Organizațiile de mediere vor avea următoarele atribuții:

- promovarea serviciilor de mediere și mediatorilor care fac parte din organizație;
- organizarea cursurilor de formare inițială și continuă a mediatorilor (după acreditarea organizației în calitate de furnizor de formare, de către Consiliul de Mediere);

- ținerea listei mediatorilor;
- stabilirea regulilor/standardelor de calitate pentru desfășurarea proceselor de mediere;
- stabilirea modului/tarifelor de calculare a onorariilor mediatorilor;
- recomandarea/desemnarea la solicitarea părților a unui sau mai mulți mediatorii pentru procesul de mediere;
- asigurarea desfășurării activității mediatorilor prin: oferirea spațiilor pentru petrecerea ședințelor de mediere, organizarea spațiilor pentru ținerea arhivei mediatorilor, asigurarea lucrărilor de secretariat pentru mediatorii;
- ș.a. servicii pentru desfășurarea eficientă a activității mediatorilor.

Fondatori ai Organizației de mediere pot fi:

a) persoane fizice - În acest mod vor fi create premise pentru mediatorii, care din diverse cauze nu-și pot permite întreținerea unui birou individual, să constituie în comun o Organizație de mediere și să atragă și alți colegi în organizația respectivă. De asemenea și mediatorii care au birou individual vor avea dreptul să facă parte dintr-o organizație de mediere.

b) persoane juridice – Astfel, în această structură se vor încadra organizațiile de mediere care deja există în Republica Moldova, dar în prezent nu se încadrează în formele de organizare reglementate de actuala Lege cu privire la mediere. În acest context, aducem următoarele exemple:

- lista arbitrilor și mediatorilor a Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie;
- Comisia de mediere din cadrul Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală;
- mediatorii specializați în litigiile penale cu implicarea minorilor, din cadrul Institutului de Reforme Penale;
- centrul de Promovare a medierii PROMEDIERE (are statut de asociație obștească);
- Centrul de mediere, negociere și conciliere facilitativă din R. Moldova (are statut de asociație obștească).

Fondarea Organizațiilor de mediere de către persoanele juridice va servi drept premiză pentru apariția organizațiilor de mediere pe lângă instanțele de judecată, instituțiile de arbitraj, autoritățile publice locale, universități etc.

O plusvaloare a acestora constă în faptul că Organizațiile de mediere vor servi ca suport pentru Consiliu, contribuind esențial la sporirea calității și profesionalismului mediatorilor.

Art. 17 al proiectului prevede **condițiile pentru constituirea unei Organizații de mediere**: să țină o listă de cel puțin 2 mediatorii, să adopte reguli privind procedurile de mediere administrate de organizație; să adopte reguli de asigurare a controlului calității serviciilor oferite de mediatorii înscrși pe lista aprobată de organizație, în conformitate cu Codul deontologic al mediatorului și legislația în vigoare, să probeze statutul său de activitate.

Din considerentul că Organizația de mediere are statut de persoană juridică cu scop necomercial, aceasta inițial va fi înregistrată la Ministerul Justiției ca organizație necomercială, iar ulterior, va fi înregistrată de către Consiliul de Mediere ca Organizație de mediere.

Ministerul Justiției va ține Registrul birourilor de mediere. Registrul Organizațiilor de mediere va fi ținută de Consiliu, Ministerul Justiției înregistrându-le în registrul organizațiilor necomerciale.

Prezentul proiect intervine cu unele modificări referitoare la **regulile generale de desfășurare a procesului de mediere**.

Drept urmare a adoptării prezentului proiect, precum și în virtutea principiului recurgerii benevole a părților la mediere, inițierea procesului de mediere va avea loc la solicitarea părților din proprie inițiativă, precum și la recomandarea autorităților publice, instanțelor judecătorești sau organului de urmărire penală. Elementul novator constă în faptul că, în cadrul procesului judiciar instanța poate propune părților să participe la o ședință de informare cu privire la soluționarea litigiilor prin mediere.

Un alt element novator se referă la modul de desemnare al mediatorului. Astfel, părțile vor avea posibilitatea de desemna prin acord comun unul sau mai mulți mediatori sau de a solicita unei organizații de mediere desemnarea unui mediator conform regulilor aprobate de aceasta.

De asemenea, spre deosebire de reglementările actuale, proiectul conține prevederi referitoare la durata procesului de mediere. Astfel, dacă părțile nu stabilesc de comun acord termenul pentru soluționarea litigiului, acesta va fi de 3 luni de la data încheierii contractului de mediere. Dacă la expirarea termenului stabilit inițial părțile nu au ajuns la un consens și doresc să continue medierea, atunci acestea pot solicita prelungirea termenului. În cazul în care litigiului este deferit medierii în cadrul unui proces judiciar, în vederea evitării tergiversării procesului de judecată, pentru prelungirea termenului va fi necesar acordul organului de urmărire penală sau a instanței de judecată.

Menționăm faptul că inițierea medierii va avea ca efect suspendarea procesului civil sau procedurii arbitrale de la data semnării contractului de mediere. De asemenea, inițierea procesului de mediere suspendă termenele de prescripție.

O practică similară este în **România**, unde pentru desfășurarea procesului de mediere, judecarea cauzelor civile de către instanțele judecătorești sau arbitrale va fi suspendată la cerea părților, în condițiile stabilite în Codul de procedură civilă.

În **Cehia** medierea încetează dacă părțile nu au avut nici o ședință cu mediatorul mai mult de un an. În **Slovenia**, instanța poate suspenda procesul judiciar pentru cel mult trei luni și transmite cazul pentru soluționare prim mediere. În **Italia**, spre exemplu, procesul de mediere nu poate dura mai mult de 4 luni. În legislația **Federatiei Ruse** și a **Republicii Kazahstan** este prevăzută obligația comună pentru mediator și părți de a întreprinde toate măsurile posibile pentru a finisa procesul de mediere într-un termen nu mai mare de 60 de zile.

Proiectul stabilește că **procesul de mediere începe la data semnării contractului de mediere**. De asemenea, sînt reglementate și temeiurile încetării medierii. Este important faptul că la încetarea procesului de mediere, mediatorul va consemna acest fapt într-un proces-verbal, forma căruia va fi stabilită de Consiliu. În acest sens este relevantă practica **României** unde, la închiderea procedurii de mediere, mediatorul întocmește un proces-verbal care se semnează de către părți, personal sau prin reprezentant și de mediator, părțile primind câte un exemplar original al procesului-verbal.

Unul din aspectele esențiale ale procesului de mediere constă în faptul că **mediatorul nu poate oferi consultanță juridică**. Rolul acestuia este de a ajuta părțile să ajungă la un consens și să găsească o soluție acceptabilă pentru toți. Conform recomandării nr. (2002)10 privind medierea în materie civilă, *mediatorul ar trebui să acționeze de o manieră imparțială și independentă și să vegheze la respectarea principiului egalității armelor în timpul medierii, mediatorul nu poate impune o soluție părților*. Astfel, părțile joacă un rol decisiv în determinarea soluției pentru litigiul lor, medierea avînd un caracter personal. Din aceste considerente, partea persoană fizică poate participa la mediere prin reprezentant numai cu acordul celeilalte părți.

Pe lângă prevederile generale, referitoare la procesul de mediere, prezentul proiect în cadrul capitolului V, reglementează **aspectele ce țin de desfășurarea procesului de mediere în domeniul specifice**. Astfel, secțiunea 1 se referă la medierea în litigiile civile, în litigiile cu element de extraneitate, în litigiile familiale, privind protecția consumatorilor, de muncă și de contencios administrativ.

Reieșind din prevederile pct. 4 din Recomandarea nr. 2002(10) privind medierea în materie civilă, potrivit căreia *medierea poate să aibă loc în cadrul procedurii judiciare sau în afara acesteia*, proiectul reglementează atât medierea care are loc în cadrul procesului judiciar sau arbitral, cît și medierea care are loc în afara unui proces judiciar sau arbitral.

Un alt element novator constă în reglementarea categoriilor de litigii civile cu element de

extraneitate (art. 26) care pot fi supuse medierii.

Legea nr. 134 operează cu noțiunea de *acord de împăcare*, noțiune care nu corespunde cu cea utilizată de codul civil – tranzacția. Prezentul proiect uniformizează noțiunile utilizate, operînd pentru toate tipurile de litigii cu noțiunea de **tranzacție**.

În vederea asigurării siguranței raporturilor juridice, precum și a atestării faptului că tranzacția a fost încheiată în prezența unui mediator, aceasta urmează a fi contrasemnată de mediator.

Tranzacția, fiind un contract civil, este obligatorie pentru părți.

Actualmente, art. 29 alin (4) din Legea nr. 134 prevede că *acordul de împăcare este executoriu, în condițiile legii civile, de la data indicată în el, iar în lipsa unui termen expres de executare – la expirarea termenului de 15 zile de la data semnării lui sau în conformitate cu prevederile legale exprese*. Pentru a fi executată silit, tranzacția trebuie confirmată de instanța de judecată.

Referitor la modalitatea de executare a tranzacțiilor în alte state, putem menționa următoarele.

În **Slovacia**, partea îndreptățită poate solicita executarea acordului de mediere, dacă aceasta a fost încheiat conform condițiilor stabilite de lege: sub forma unui act notarial sau a fost aprobat în calitate de mod de soluționare amiabilă a litigiului de către o instanță de judecată sau un tribunal.

Legislația **Lituani**ei prevede că acordul de mediere care a fost aprobat prin hotărîrea instanței de judecată trebuie tratat ca o hotărîre definitivă de către părți și executarea acestuia poate fi făcută silit.

În **România**, pentru a executa silit acordul de mediere, părțile pot solicita instanței de judecată să dea o hotărîre care să consfințească înțelegerea lor. Această hotărîre constituie titlu executoriu. În cazul în care conflictul mediat vizează transferul dreptului de proprietate privind bunurile imobile, precum și al altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale, sub sancțiunea nulității absolute, acordul de mediere va fi prezentat notarului public sau instanței de judecată, pentru ca acestea, să verifice condițiile de fond și de formă prin procedurile prevăzute de lege și să emită un act autentic sau o hotărîre judecătorească. În acest caz, actul notarial întocmit de notarul public are putere de titlu executoriu.

În **Albania**, acordul de mediere este executoriu similar hotărîrilor arbitrale.

În **Federația Rusă** și în **Republica Kazahstan**, acordul de mediere încheiat în cadrul procesului de mediere care a avut loc în afara procesului judiciar sau arbitral, reprezintă un contract civil și se execută conform legislației civile. Acordul de mediere încheiat în cadrul unui proces de mediere care a avut loc după începerea unui proces judiciar sau arbitral poate fi aprobat de către instanța de judecată sau arbitrală.

Unul din scopurile dezvoltării și promovării sistemelor alternative de soluționare a litigiilor este de a ajuta statul în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate. Astfel, conform Recomandării nr.(2002)10 a Comitetului miniștrilor privind medierea în materie civilă, *prin reglementarea medierii, statele ar trebui să asigure un echilibru între nevoile și efectele duratei procedurii necesare pentru a se adresa justiției și promovarea procedurilor de mediere rapide și ușor acceptabile*. De asemenea, Directiva Parlamentului european 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială prevede că *conținutul acordului poate dobîndi caracter executoriu printr-o hotărîre, decizie sau act autentic emise de o instanță sau de o altă autoritate competentă în conformitate cu dreptul statului membru în care a fost făcută solicitarea*.

În acest context, prin intermediul prezentului proiect se propune ca, după încheierea tranzacției, aceasta să fie executată benevol în termenul stabilit de părți, iar dacă acestea nu vor stabili un termen concret, atunci aceasta se va executa în termen de 20 zile. Stabilirea prin lege a acestui termen este necesară pentru a evita tergiversările nemotivate a executării tranzacției.

Pentru situațiile în care tranzacția nu se va executa benevol, proiectul propune câteva modalități pentru executarea silită a acesteia.

În scopul descărcării instanțelor judecătorești de o parte din cererile privind confirmarea tranzacțiilor, propunem câteva **modalități de investire cu formulă executorie**, în dependență de faptul dacă medierea a avut loc în afara unui proces judiciar sau arbitral, sau în cadrul acestora.

A. Astfel, dacă tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în afara unui proces judiciar sau arbitral, părțile vor avea două modalități de investire a tranzacției cu formulă executorie (art. 33, alin. (2) din proiect):

1. O modalitate constă în confirmarea de către instanța de judecată în condițiile Codului de procedură civilă.

2. A doua modalitate constă în investirea cu formulă executorie în condițiile Legii nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat. Remarcăm că utilizarea acestei modalități este posibilă doar în cazul în care părțile sunt persoane juridice. Stabilirea acestei condiții derivă din necesitatea garantării egalității părților și siguranței acordului pe care acestea îl vor încheia. În cazul în care toate părțile sunt persoane juridice, acestea vor fi reprezentate în cadrul procesului de mediere de juriștii lor, de angajați care au studii juridice sau de avocați, astfel asigurându-se respectarea drepturilor și intereselor acestora. Astfel, considerăm că în acest caz, părțile pot alege fie confirmarea tranzacției de către instanța de judecată, fie investirea cu formulă executorie de către notar.

B. În cazul în care tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în cadrul unui proces judiciar, atunci, pentru ca aceasta să fie pasibilă de executare silită, va trebui confirmată de către instanța de judecată, în condițiile Codului de procedură civilă.

C. Dacă tranzacția se încheie drept urmare a unui proces de mediere, care a avut loc în cadrul unui proces arbitral, atunci pentru ca aceasta să fie pasibilă de executare silită, conform art.33 alin. (4) din proiect, aceasta va trebui aprobată de către instanța de arbitraj.

Unul din scopurile dezvoltării și promovării sistemelor alternative de soluționare a litigiilor este de a ajuta statul în înfăptuirea justiției cu echitate și rapiditate. Astfel, conform Recomandării nr. (81)7 a Comitetului miniștrilor privind mijloacele de facilitare a accesului la justiție, *trebuie luate măsuri pentru facilitarea sau, după caz, încurajarea concilierii părților sau a soluționării conflictelor pe cale amiabilă înainte de demararea procedurii judiciare sau pe parcursul unei proceduri deja inițiate.* În acest context, avantajele reglementării mai multor posibilități de a executa silit tranzacția, rezidă în faptul că astfel se va asigura o durată mai redusă a procesului de mediere comparativ cu situația actuală, în care toate tranzacțiile se confirmă doar de către instanța de judecată. Plus la aceasta, în acest mod va fi redus numărul de cereri examinate de instanțe.

Proiectul conține prevederi de ordin general, referitoare la **medierea în cauzele penale și contravenționale**, astfel stabilindu-se principiile de bază pentru aceasta. În vederea respectării prevederilor Codului penal, Codului de procedură penală și Codului contravențional, condițiile în care cauzele penale și contravenționale pot fi supuse medierii vor fi reglementate în cadrul acestora.

În cadrul procesului penal, medierea va fi posibilă în două situații: în cazul infracțiunilor pentru care urmărirea penală se pornește și încetează la cererea victimei, precum și cu privire la latura civilă. Aceste aspecte urmează a fi detaliate în codurile menționate, în procesul de modificare a cadrului juridic conex.

Pentru garantarea respectării drepturilor copiilor în procesul penal și contravențional, la art. 34 este prevăzută prezența obligatorie la procesul de mediere a psihologului sau pedagogului.

Recomandarea nr. 19(99) a comitetului de miniștri cu privire la medierea în chestiuni penale prevede că *decizia de deferi un caz penal medierii, ca și evaluarea rezultatelor unei proceduri*

de mediere, trebuie luată de autoritățile justiției penale (pct.9), iar înainte de începerea procesului de mediere, mediatorul trebuie să fie informat despre toate elementele semnificative ale cazului și trebuie să i se înmîneze documentele necesare de către autoritățile competente ale justiției penale (pct. 25). În acest context, proiectul prevede faptul că organul de urmărire penală sau instanța de judecată, trebuie să informeze mediatorul înainte de începerea procesului de mediere, despre elementele semnificative ale cazului, conform normelor Codului de Procedură Penală și Codului Contravențional.

De asemenea, Recomandarea menționată prevede că *mediatorul trebuie să raporteze autorităților justiției penale măsurile luate și rezultatul medierii, iar raportul mediatorului nu va dezvălui conținutul sesiunilor de mediere, nici nu va exprima vreo judecată privind comportamentul părților pe parcursul medierii. În această ordine de idei, în proiect este stabilită obligația mediatorului de a prezenta organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere. Anume în procesul-verbal vor fi menționate măsurile aplicate de mediator, iar în cazul în care părțile vor încheia o tranzacție, aceasta se va anexa la procesul-verbal.*

O practică similară întâlnim în **Austria**, unde mediatorul trebuie să documenteze începutul procesului de mediere și încetarea acestuia, de asemenea, la cererea părților mediatorul poate consemna rezultatele medierii și acțiunile necesare pentru obținerea acestora.

Un rol important în dezvoltarea medierii îl are susținerea și promovarea acesteia de către stat. Astfel, în recomandările internaționale referitoare la mediere se propun mai multe modalități de realizare a acestui lucru, unele dintre care le vom cita în cele ce urmează.

Potrivit Recomandării nr. (2002)10 a Comitetului de miniștri privind medierea în materie civilă, statele ar trebui să furnizeze și distribuie atât o informare generală, cât și una detaliată asupra medierii în materie civilă, inclusiv cu privire la costurile și eficiența medierii. În aceeași recomandare se propune ca *statele să țină cont de oportunitatea de a crea și de a propune medierea gratuită în tot sau în parte ori de a prevedea asistență judiciară pentru mediere, mai ales dacă interesele uneia dintre părți necesită o protecție particulară.*

De asemenea, directiva 2008/52/CE a Parlamentului european privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială prevede că *o instanță la care a fost introdusă o acțiune poate, atunci când este cazul și avînd în vedere toate circumstanțele cazului respectiv, să invite părțile să recurgă la mediere pentru a soluționa litigiul. Instanța poate, de asemenea, invita părțile să participe la o sesiune de informare privind recurgerea la mediere dacă astfel de sesiuni sînt organizate și sunt ușor accesibile.*

În acest context, plus la toate elementele noi ale proiectului, menționate anterior, acesta prevede și un **mecanism de susținere și promovare a instituției medierii.**

În acest sens, un prim accent se pune pe informarea populației despre rolul, scopul, efectele, avantajele medierii. Astfel, instanța de judecată va putea propune părților să participe la o ședință de informare (art. 21). Instanțele de judecată, organele administrației publice locale și organele de urmărire penală vor asigura plasarea informației despre mediatori organizațiile de mediere în locurile ușor accesibile publicului de la sediul acestora (art 14). Sesiunile de informare care vor avea loc pînă la încheierea contractului de mediere vor fi gratuite (art. 18). În acest fel, se va asigura minimul necesar pentru informarea publicului despre existența medierii și avantajele acesteia.

Un alt accent este pus pe **motivarea părților de a alege medierea**, care se va realiza prin stabilirea unor facilități, cum ar fi scutirea acestora de achitarea taxei de stat, eșalonarea achitării sau restituirea totală sau parțială a acesteia (art.39).

Drept exemplu poate servi practica **Belarusiei**, care a adoptat modificări la Codul de procedură a instanțelor economice (de arbitraj) prin care instanța este în drept să desemneze un conciliator. De asemenea, a fost aprobat un regulament privind examinarea reclamațiilor și au

fost efectuate modificări pentru a acorda facilități la taxa de stat pentru părțile care se împacă.

Totodată se propune includerea, la articolul 39, a unei norme de reglementare a cazurilor în care pînă la depunerea cererii de chemare în judecată, părțile au participat la procesul de mediere, dar procesul de mediere a încetat fără încheierea tranzacției. Astfel aceștia, la depunerea cererii de chemare în judecată, vor beneficia de 25% scutire din taxa de stat. Această prevedere este analogică practicii lituaniene, care prevede în art. 36 al Codului de procedură civilă al Lituaniei o normă similară celei propuse în prezentul proiect.

Un alt aspect al susținerii medierii de către stat constă **în promovarea medierii garantate de stat**. Condițiile și modul în care părțile vor butea beneficia de serviciile unui mediator plătit de stat, urmează a fi stabilite în Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat nr. 198-XVI din 26.07.2007, drept urmare a modificării și completării acesteia.

Fundamentarea economico-financiară

Implementarea prezentului proiect va necesita cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat doar în partea ce ține de remunerarea membrilor Consiliului pentru ședințele la care aceștia participă, începînd cu data constituirii Consiliului în noua sa componență, conform prezentului proiect, adică de la data de 24 octombrie 2016. Cheltuielile ce țin de asigurarea activității Consiliului de Mediere vor fi acoperite ca și în prezent, de către Ministerului Justiției, din resursele financiare destinate medierii.

În vederea asigurării unei aprecieri prealabile a posibilelor cheltuieli, prezentăm următorul calcul.

Consiliul este format din 9 membri, iar ședințele acestuia au loc cel puțin o dată pe lună. Conform Hotărîrii Guvernului nr. 974 din 04.12.2014 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2015, acesta este de 4.500 lei (10% din această sumă constituie 450,0 lei).

Astfel, cheltuielile pentru o ședință a Consiliului, la care, în mod normal trebuie să fie prezenți 9 persoane, vor constitui:

$$9 \text{ persoane} \times 450,0 \text{ lei} = 4.050,0 \text{ lei}$$

Reieșind din faptul că ședințele Consiliului se organizează cel puțin o dată pe lună, cheltuielile de remunerare a membrilor acestuia pentru un an vor constitui:

$$4.050,0 \text{ lei} \times 12 \text{ luni} = 48.600,0 \text{ lei}$$

Impactul proiectului

Proiectul va avea un impact semnificativ pentru fortificarea Consiliului de Mediere, stabilirea condițiilor de accesare în profesie, perfecționarea formelor de organizare a activității de mediator, precum și pentru crearea cadrului normativ pentru dezvoltarea procesului de mediere în domenii specifice.

În același context, drept urmare a adoptării prezentului proiect, se va asigura crearea unui corp de mediatori calificați, lărgirea cercului de subiecți care ar putea organiza cursuri de instruire pentru mediatori, reglementarea unor facilități pentru părțile care vor opta pentru soluționarea litigiului prin mediere etc.

Modul de incorporare a proiectului în sistemul actelor normative în vigoare.

Întru implementarea corespunzătoare a proiectului de Lege cu privire la mediere va fi abrogată Legea nr. 134 din 14.06.2007 cu privire la mediere și se vor opera modificări și completări în următoarele acte normative:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 6 iunie 2002;
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 -XV din 30 mai 2003;

3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14 martie 2003;
4. Codul familiei nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000;
5. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004;
6. Legea nr. 1260-XV din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură;
7. Legea nr. 198 din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat;
8. Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 3 decembrie 1992;
9. Legea nr. 16 din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese;
10. Hotărârea Guvernului nr. 241 din 06.03.2006 cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor efectuate și serviciilor prestate, contra plată, de Ministerul Justiției și instituțiile subordonate ale acestuia și de instanțele judecătorești și tarifelor la acestea, precum și a regulamentelor privind modul și direcțiile de utilizare a mijloacelor speciale;
11. Hotărârea Guvernului nr. 303 din 21 aprilie 2009 cu privire la aprobarea condițiilor de achitare din contul statului a serviciilor de mediere în cauze penale.

Ministerul Justiției va aproba, după consultarea Consiliului de Mediere, următoarele acte normative:

1. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului de Mediere;
2. Regulamentul privind atestarea mediatorilor;
3. Regulamentul privind acreditarea furnizorilor de formare a mediatorilor;
4. Regulamentele cu privire la înregistrarea birourilor și organizațiilor de mediere.

Consiliul de Mediere va aproba următoarele acte:

1. Codul deontologic al mediatorului;
2. Regulamentul cu privire la modul de păstrare a materialelor aferente procesului de mediere;
3. Regulament cu privire la procedura de examinare a sesizărilor privind abaterile disciplinare comise de mediatorii;
4. Modelul contractului de mediere;
5. Standardele de formare inițială și continuă a mediatorilor.

Avizarea și consultarea publică a proiectului

Prin scrisoarea nr. 03/300 din 15.01.2013 proiectul Legii cu privire la mediere a fost remis spre avizare autorităților publice interesate, după cum urmează: Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Procuratura Generală, Consiliul de Mediere, Curtea Supremă de Justiție, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală a Republicii Moldova.

La 22.01.2013 Ministerul Justiției a organizat o masă rotundă în comun cu experții CEDR, la care au fost invitați și membrii Consiliului de Mediere, în cadrul căreia s-a discutat pe marginea proiectului Legii cu privire la mediere, iar experții CEDR au prezentat modul de organizare și funcționare a instituției medierii în Marea Britanie.

Drept urmare a multitudinii de propuneri recepționate, proiectul a fost modificat și completat, iar la 14.12.2013, prin scrisoarea nr. 03/11684, acesta a fost remis spre avizare repetată autorităților publice și reprezentanților societății civile.

Dintre autoritățile menționate supra, doar Curtea Supremă de Justiție și Consiliul Superior al Magistraturii au susținut proiectul fără a prezenta obiecții și propuneri.

Suplimentar celor menționate supra, prin scrisoarea nr. 03/300 din 15.01.2013 proiectul Legii cu privire la mediere a fost remis spre coordonare reprezentanților societății civile, după cum urmează: Uniunea avocaților din Republica Moldova, Asociația notarilor din Moldova "NOTA", Liga națională a notarilor, Uniunea notarilor din RM, A.O. PROMEDIERE; A.O."ADEPT", A.O. "Juriștii pentru drepturile omului", A.O. "Transparency International-

Moldova”, A.O. ”Promo-Lex”, A.O. ”Centrul de Resurse Juridice din Moldova”, A.O. ”IDIS-Viitorul”, A.O. Institutul de reforme penale, A.O. ”Centrul de analiză și prevenire a corupției”.

Drept urmare a multitudinii de propuneri recepționate, proiectul a fost modificat și completat, iar la 14.12.2013, prin scrisoarea nr. 03/11684, acesta a fost remis spre avizare repetată autorităților publice și reprezentanților societății civile.

De asemenea, la data de 28.12.2013 a avut loc prezentarea proiectului în cadrul Adunării mediatorilor, organizată de Consiliul de Mediere.

La data de 2 și 27 ianuarie 2014 au avut loc 2 consultări publice ale proiectului de lege, la acestea fiind prezenți reprezentanți ai Consiliului de Mediere, A.O. ”Pro-mediere” și mediatorii.

La data de 13 februarie 2014 a avut loc consultarea proiectului în cadrul ședinței comune cu reprezentanții și participanții la proiectul-pilot ”Medierea în litigiile comerciale”.

Pe parcursul consultării publice a proiectului, au parvenit recomandări de la mediatorii, precum și de la: A.O. PROMEDIERE, A.O. ”Centrul de analiză și prevenire a corupției”, B.A.A. Durleșteanu & Partners; B.A.A. Gladei și partenerii

În scopul respectării prevederilor Legii nr.239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, în cadrul ambelor avizări proiectul Legii cu privire la mediere a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la directoriul *Transparența decizională*, secțiunea *Proiecte de decizii remise spre examinare Guvernului*.

Constatările expertizei anticorupție

În rezultatul efectuării expertizei anticorupție, în proiect nu au fost atestate incompatibilități cu standardele internaționale anticorupție, din textul proiectului nu rezultă promovarea unor interese/beneficii de grup sau individuale în detrimentul interesului public, nu au fost identificate cerințe excesive care să depășească cadrul rezonabil pentru realizarea drepturilor sau obligațiilor subiecților vizați. De asemenea, nu au fost identificate norme de trimitere, blanchetă sau în alb, capabile să genereze coruptibilitate.

Viceministru

Nicolae EȘANU